

Czarnowski, S.J.

"Morava za praveku", I. L. Czervinka, Bernu 1902 : [recenzja]

Światowit 7, 80-81

1906

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

krycia tam popielnic“ złożył w r. 1845 Feliks Jeziński, wówczas nauczyciel gimnazjum w Lublinie (str. 6, 23 i 24, gdzie przytoczono całe to sprawozdanie). W tymże czasie, zdaje się, gabinet otrzymał 6 urn i naczyń glinianych niewiadomego pochodzenia, jedną urnę, znalezioną w Tarnogrodzie w pow. Biłgorajskim, jedną urnę z okolic Łęczycy i 23 urny, znalezione w Nietulisku w pow. Opatowskim; opisał je F. M. Sobieszkański w „Wycieczce archeologicznej w niektóre strony gub. Radomskiej“ (Warsz., 1851) i w artykule „O starożytnościach, znalezionych w gub. Radomskiej“, w „Żurnal Min. Nar. Prosw.“ (1852, tom 74, str. 93; p. str. 6—7). W czasach ostatnich, to jest od r. 1897, gdy gabineciem zarządza prof. Wierzbowski, następujące okazy przedhistoryczne dostały się do niego: zbiór narzędzi krzemienych, a między niemi 25 strzałek, części dłota krzemienego, nożyków-nukleusów, skrobaczek, znalezionych w Ossówce, w pow. Stopnickim; skorupy gliniane i narzędzia krzemienne, znalezione w r. 1898 przez p. I. Bielaszewskiego na cmentarzysku we wsi Luszynie w pow. Kutnoskim, 6 urn z kośćmi spalonych nieboszczyków i waza bronzowa, znalezione na gruntach wsi Brzezin w gminie Bródno, pow. Warszawskiego, młotek kamienny, odnaleziony w gub. Lubelskiej, część urny z pod Czerska, kości, krzemienie i paciorki z okolic przedmieścia Pragi, skorupy urny z gminy Bródno.

Ogólna liczba przedmiotów, należących w r. 1904 do gabinetu archeologicznego, wynosi 2259 okazów, zapisanych pod 251 numerami. Prof. Wierzbowski wkrótce wyda katalog gabinetu. W dodatkach do pracy o gabinecie prof. W. umieścił dziesięć dokumentów, dotyczących tej instytucji, a z nich 8 z lat 1821—1845 w języku polskim.

Hieronim Łopaciński.

Czervinka I. L. „*Morava za praveku*“. Z 154 rysunkami w tekście, 52 tablicami i 4 mapami. Berno, 1902, str. 368.

Część przygotowawcza tego cennego dzieła obejmuje ważne wskazówki i liczne dane, dotyczące badania przeddziejów Morawii, a mianowicie: przedmowę, wstęp, rozwój archeologii przedhistorycznej tamże, wykaz morawskich muzeów publicznych i zbiorów prywatnych, wreszcie literaturę.

W przedmowie autor zaznacza wielkie trudności opracowania całości kształtu przeddziejów owej krainy, z powodu rozrzucenia zebranego

dotąd materiału po licznych zbiorach publicznych i prywatnych, aczkolwiek bardzo obfitego, atoli dalekiego jeszcze od pełni wszechstronnej.

Podobnie rzecz się ma i z literaturą archeologii przedhistorycznej Morawii.

Przybliżoną chronologię przeddziejów Morawii zestawia autor we wstępie (na str. 5) w sposób następujący:

I. *Diluwium*: paleolit czyli starszy okres kamienia kończy się tam około lat 5 000 pd Chr.—II. *Aluwium*: 1) neolit czyli młodszy okres kamienia około lat 3 000 aż do 1 000 pd Chr. 2) Okres brązu: a) Kultura epoki szkieletów skurezonych 1 000.—500 lat pd Chr. b) K. pól popielnicowych około lat 800 pd Chr. do r. 50 po Chr. 3) Okres żelaza: a) Kultura halsztadzka 600—200 lat pd Chr. b) K. galska 300 lat pd Chr. do 100 po Chr. c) K. rzymska około r. 50—450 po Chr. d) K. germańska w VI stuleciu. e) K. grodziskowa 450—1 100 lat po Chr.

Muzea publiczne w Morawii wykazuje autor na str. 17, a mianowicie: 1) Muzeum ces. Franciszka w Bernie, 2) Towarzystwa muzealnego tamże, 3) Tow. krajoznawczego w Ołomuńcu, 4) Tow. muzealnego w Wel. Meziriczu, 5) Tow. przemysłowego w Prostejowie, 6) M. krajowe w Uherskim Brodzie, a nadto piętnaście zbiorów prywatnych, między którymi bardzo bogate samego autora w Uh. Hradiszcie, oraz pp. Kniesa w Rogendorfie, dra Krziża w Zdanicach, dyr. Maszki w Teleczu, Paillardiego w Mor. Budziejowicach i inn.

W rozdziale o literaturze zestawia autor (na str. 20—25) dzieła i liczne artykuły różnych czasopism, dotyczące przeddziejów Morawii.

Przegląd przeddziejów morawskich podzielony jest, odpowiednio do chronologii powyższej, na dwie główne części: Dyluwium i Aluwium. I-sza obrazuje okres kamienny starszy czyli paleolit głównie jaskiniowy, z wykazem siedzib i siedlisk dotąd odkrytych. II-ga część przedstawia dalszy rozwój kultury tamecznej w okresach neolitu, brązu, szkieletów skurezonych, pól popielnicowych (typu łużyckiego i śląskiego), dalej kultury halsztadzkiej, galskiej, rzymskiej, germańskiej i grodziskowej. W każdym z okresów autor rozpatruje ważniejsze siedliska, cmentarzyska i zabytki kamienne, kościane, gliniane, metalowe, szczątki ludzkie i t. p.

Na końcu dzieła mieści się objaśnienie do 52 tablic, obejmujących ogromne mnóstwo rysunków, 4 mapki siedlisk z różnych okresów i regestr abecadłowy.

Cenne dzieło I. L. Czerwinki rzuca jasne światło na przeddzieje Morawii, interesujące niezmiernie dla nas ze względu na ścisły związek z rozwojem naszej kultury przedhistorycznej, mianowicie nad Wisłą górą.

S. J. Czarnowski.